

RÅDSBERÄTTELSE

Över Carlstads-Gillet's tioåriga verksamhet, avgivet vid höstgillet den 9 november 1954.

Gillet grundas.

I början av februari 1944 var i den lokala tidningspressen införd ett upprop med anmaning till för saken intresserade att samlas på Stadshotellet för att bilda ett Karlstads gille.

Det framhölls därvid, att "samtidigt som den moderna bebyggelsen växer fram i Karlstad försvinner undan för undan många minnen från gamla tider. Utvecklingen kan givetvis icke hejdas men det gäller att i gör-ligaste mån bevara värdefulla kultur-dokument och traditioner från äldre tider. Något organ för dylikt arbete har hittills ej funnits i vår stad, men man har på senaste tid förmärkt att intresset för stadens historia och dess traditioner tillvux-it. Bland intresserade har därför diskuterats lämpligheten av att bil-da ett Karlstads gille." Så angavs det blivande gillet's arbetsuppgifter; senare i korthet angivna på gillet's brevpapper sålunda: "Karlstads hi-storia – Bevarande av värdefulla minnesmärken och egendomlighe-ter – Konstnärliga krav vid stadens omdaning och utveckling – Sällskaplig samvaro."

Annons införd i Nya Wermlands-Tidningen 15 februari 1944

Upprop för ett Karlstads gille.

Samtidigt som den moderna bebyggelsen växer fram i Karlstad försvinner undan för undan många av minnena från gamla tider. Utvecklingen kan givetvis icke hejdas men det gäller att i gör-ligaste mån bevara värdefulla kultur-dokument och traditionerna från äldre tider. Något organ för dylikt arbete har hittills ej funnits i vår stad, men man har på senaste tid förmärkt att intresse för stadens historia och dess traditioner tillvuxit. Bland intresserade har därför diskuterats lämpligheten av att bilda ett Karlstads gille, vars uppgift skall vara att sprida kännedom om Karlstads historia, att väcka intresse för bevarande av stadens ur historisk, topografisk, konstnärlig eller kulturell synpunkt värdefulla minnesmärken och egendomligheter, att verka för tillgodoseende av historiska och konstnärliga krav vid stadens omdaning och utveckling, samt att genom sällskaplig samvaro uppleva minnet av märkligare tilldragelser och personligheter.

Till medlem av gillet kan kallas varje till myndig ålder kommen, välfrejdad man, som antingen är född i Karlstad eller född av i Karlstad boende och där mantals-skrivna föräldrar under dessas tillfälliga vistelser utom staden. Medlem kan vidare bli person, som under en längre följd av år varit bosatt i Karlstad samt visat stort intresse för staden och dess utveckling.

För att närmare dryfta och utforma planerna på det beramade gillet kallas därav intresserade personer till sammanträde fredagen den 18 ds kl. 19,30 å Stadshotellet.

Karlstad den 14 februari 1944

Valdemar Vendel Curt Wennberg Sigurd Gustavson

Den egentlige initiativtagaren var gillet's nuvarande vice ålderman Curt Wennberg, som redan flera år tidigare gång efter annan inom en trängre krets fört fram tanken på ett gille. Sammanträdet hölls den 18 februari, och ett fyrtiotal personer hade infunnit sig för att fatta avgörande beslut och anta förslag till stadgar. Förhandlingarna öppnades av den över 80 år gamle lektorn – kommunalpolitikern och kulturfrämjaren - Valdemar Vendel. Gillet's namn blev Carlstads-Gillet.

Minnesstund.

Carlstads-Gillet kan sålunda innevarande år se tillbaka på en tioårig verksamhet. Tio år är ingen lång tid i ett samfunds historia. Gillet's råd är väl medvetet om att denna tidrymd i och för sig inte kan ge anledning till något märkligt historieskrivande. Därför har rådet låtit utfor-ma tioårsjubileets höjdpunkt att bli den minnesstund i Domkyrkan, som gillet förut i afton anordnat. Denna minnesstund avsåg att vara en hyllning till vår hemstad Karlstad men där-jämte en hedersbevisning för hädangångna medborgare, som i denna vår stad under genera-tioners följd gjort sin livsgärning.

Holter Hultman: Båtfyndet vid riksbankshuset.
Barndomsminnen från 1880-talets Karlstad.

Fritz Dahlberg:	Minnen från barndomshemmet vid Drottninggatan.
Claes Martin:	Minnen från barndomshemmet i Schatullet.
Thyra Freding:	Maggan och Gerda Hellberg.
Jonas Hedberg:	Från Karlstad före i går.
Erik Lundberg:	Synpunkter på bebyggelse och stadsplan i Karlstad.
Erik Lidback:	Ekebykavaljeren ”farbror Eberhard”.
Gustaf Moll:	Kring Mollstugan.
Helge Kjellin:	Per Hattmakare och Hyttan.
N.F. Bergquist:	Några glimtar från polisverksamheten i Carlstad under 1860 – 70-talen.
Gustaf Branzell:	En bildrapsodi i färg från gamla Carlstad.

Ihågkommas bör även att skådespelaren Sten Lindgren vid ett gille medverkat med uppläsning ur värmländsk diktning, och att sångerskan Ingrid Magnusson medverkat med sång.

Vandringar.

I anslutning till föreläsningarna ha 3 studievandringar anordnats. År 1945 ledde Mats Ronge en dylik vandring förbi stadens historiska platser, 1946 Sigurd Gustavson en vandring genom kvarteret Almen och 1948 folkskolinspektören Bror Larson och gillebrodern Gunnar Granquist ett besök på gamla kyrkogården.

Överläggningar.

Rådet har under åren haft en mängd ärenden under övervägande. Ur protokollen må följande antecknas: Kvarteret Almen - Mariebergsskogen – Stora Torget – Kungsgatan – Mollstugan – Stadsplanen – Minnesbyst över G. Ad. Andersson – Kvarnstugan på Kvarnberget – Rådhusets vestibul – Fotoavbildning av försvinnande motiv i bebyggelsen – Minnestavla över unionsförhandlingarna – Älvstranden vid Residenset m.fl.

Ett ärende, som föranlett många överläggningar och djupgående undersökningar, är frågan om uppsättande av en minnestavla eller minnesten vid Domkyrkan över den där belägna nu utplånade kyrkogården. Härvid har folkskolinspektören Bror Larsson, förutvarande domkyrkosysselman, och gillebrodern Gunnar Granquist nedlagt mycket arbete. Framlidne hedersgillebrodern Simon Wennberg har donerat en penningssumma som grundplåt till blivande minnesmärke. Ärendet är ännu ej slutfört.

Åtgärder.

Däremot torde frågan om Östra brons bevarande i ett pietetsfullt skick kunna anses vara nöjaktigt löst under gemensamma ansträngningar från statliga och kommunala myndigheter. Rådet vill härvid erinra om Östra bro-mötet den 26 februari 1951 samt om överklagandet av den till fastställelse ingivna stadsplanen för Haga.

Genom gillet försorg har en minnestavla över branden den 2 juli 1865 blivit uppsatt på platsen där branden började. Den är en donation av gillebröderna Curt och Olle Wennberg.

Gillet vill med tillfredsställelse och tacksamhet erinra om gillebroder Henry Odéns stora insatser för bevarandet av kvarteret Almen, varvid som slutlig åtgärd Landshövdinggårdens manbyggnad och uthusbyggnader samt Doktorsgårdens manbyggnad registrerats hos Riksantikvarieämbetet som kulturhistoriskt märkliga byggnader. Likaså må erinras om gillebrodern Thorild Geijers förvärv av och restaurering och modernisering av förutvarande Flachska gården i samma kvarter, vilken gård även blivit vederbörligen registrerad.

Gåvor Arkivet.

Gillet har under de gångna åren från skilda håll mottagit en mängd gåvor, såsom fotografier, fotonegativ, tavlor, ljusbilder, handlingar o.s.v., som omsorgsfullt vårdas av gilletts arkivarie. Arkivarien kommer för höstgillet att ge en översikt över dessa gilletts samlingar.

Utställningar m.m.

Ett urval av gilletts samlingar visades för allmänheten vid en av gillet på Värmlands museum under tiden 12/11 – 2/12 1953 anordnad utställning. Utställningen besöktes av 2991 personer. Rådet är angeläget framhålla den ovärderliga tillgång gillet äger i hedersgillebrodern Karl Nyström, när det gäller att klarlägga gamla karlstadsbilder. I anslutning till utställningen må därjämte erinras om arkivarien Mats Ronges flitiga medverkan medels föredrag och bildvisning över gamla Carlstad inom föreningar och sammanslutningar av skilda slag.

En av gillebrodern Ernst Rendahl utförd mindre modell av Hybelejens kvarn har förvärvats av gillebroder Henry Odén och utställts i Hybelejens salong på Stadshotellet, och en större modell av kvarnen, även den utförd av Rendahl, har inköpts av Drätselkammaren och uppställts i Rådhusets trapphall.

Skrifter.

Gillet har utgivit följande skrifter:

Valdemar Vendel: Carlstad på 1860 – 70-talen.

Carl Hasselgren: Hybelejen.

Sigurd Gustavson: Personer och händelser kring gamla kvarteret Almen.

Jonas Hedberg: Hedbergska gården i Carlstad.

K. Hugo Segerborg: Ingen var den andre lik.

Därjämte på Nya Wermlands-Tidningens förlag men ingående i gilletts serie

Mats Ronge: Original i Värmland.

Rådet vill även erinra om Mats Ronges värdefulla bok Det gamla Carlstad, som utkommit vid sidan av gilletts skriftserie.

Gilletts organisation m.m.

Gillet har utgivit en matrikel över gillebröderna, sammanställd av gillebrodern Rolf Mæchel. – En gillesknapp är av gillet godtagen. – Gillets ritual är utarbetad efter grundlinjer uppgjorda av författaren Linus Brodin.

Till födjuhande av gillesammankomsternas helgd har gillet mottagit värdefulla gåvor:

Av hedersgillebrodern K. Ad. Falk en gillesklubba.

Av gillebrodern Wilh. Welin en gillesflagga.

Av gillebrodern Henry Odén en skråkista.

Av gillebrodern Thorild Geijer en gillesbok.

Av gillebröderna Thorild Geijer och Enoch Asplund en åldermanskedja.

Av gillebrodern G. Mide-Tornell ett skrin för skrivaren och en åldermansstav.

Rådet.

Vid gilletts bildande den 18 februari 1944 valdes till ålderman dåvarande majoren F. Dahlberg, som alltsedan innehaft denna värdighet.

Till bisittare, som likaledes från gilletts tillblivelse haft säte i rådet, valdes konsuln Curt Wennberg, vice ålderman, folkskollärare Sigurd Gustavson, skrivare, direktör Mats Ronge,

arkivarie, konsuln Thorild Geijer, sedermera skattmästare, och konsul Henry Odén. Vid detta första sammanträde valdes dessutom till bisittare rådmän Rolf Maechel, skattmästare, konsul Boo Nyström, munskänk, samt ingenjör Adolf Alstermark, likaså för en tid munskänk, vilka tre gillebröder avgått ur rådet.

Förutom ovannämnda kvarstående bisittare ingå för närvarande i rådet ingenjör Claes Martin, munskänk, direktör Gustaf Branzell och ingenjör Nils P. Nilsson.

Räkenskapsgranskare äro direktör G. Ander och kamrer G. Thoreson med redaktör Eric Bergström som ersättare. Under gilletts första år tjänstgjorde tandläkare Åke Klinte som granskare.

”Vi vill en fördjupad känsla för vår stads egenart...” – ”Vi vill en bättre och mera ansvarsmedveten samhällsanda...”, var meningar, som uttalades vid februarimötet 1944, då Carlstads-Gillet bildades.

Gilletts råd är givetvis medvetet om, att gillet inte ägt kraft och förmåga att i högre grad påverka utvecklingen. Men ett är säkert. Det talas mera i Karlstad om stadens minnen, traditioner och egenart nu mot för tio år sedan. Det vi talar är väl ändock i någon mån uttryck för vad vi känner, tänker och vill. Så har kanske Carlstads-Gillet i någon mån påverkat medborgarnas kännande och tänkande.

Dock, vi vet: Carlstads-Gillet har en stor uppgift att fylla. Vi vill såsom våra fäder efter bästa förmåga medverka till att göra Karlstad till en i allo vacker, trivsamt och levande stad.

Karlstad den 1 november 1954.

För Carlstads-Gilletts råd:

F. Dahlberg	
Ålderman	Sigurd Gustafson
	Skrivare

Avskrivet från rådsberättelse samt kompletterad med annons.
Göran Engström